

נענד מי להצביע?

ביטחון בכך שהמערך לא יצטרף למחרת הבחירות לקור אליציה עם הליכוד? במחצית ממועמדי המערך הם נציגים מובי הקים. השאר הם תערוכות של יונים, יונצים ונציגים. האם אפשר לסמוך על כולם במובי חנים הצפויים?

נפוצה בארץ האגדה כאילו חייב נשיא-המדינה להטיל על נציג הסיעה הגדולה ביותר בכנסת להרכיב את הממשלה. המסקנה: אם, חלילה, המערך לא יהווה את הסיעה הגדולה ביותר, יטיל הנשיא יצחק נבון את התפקיד על מנחם בגין, והדבר יקנה יתרון עצום למנהיג הליכוד. במשך שישה שבועות יכול להרכיב בנחת קור אליציה.

אלא שאין הדבר כך. הנשיא יקרא לנציג כל הסיעות, כגדולות כקטנות, להתייעצויות. הוא ישאל אותם: על מי אתם מציעים להטיל את התפקיד של הרכבת-הממשלה? בעד איזה ממשלה תצביעו בכנסת?

אם נציגיהן של כמה סיעות, שיהיו להן ביחד 61 מנדטים, יצביעו על מועמד מסוים — הוא ייקרא עלידי הנשיא להרכיב את הממשלה הבאה, גם אם לא יהיה ראש הסיעה הגדולה ביותר.

אייאפשר לסמוך על הצבעתן של הסיעות הדתיות, תמ"י ותל"ם במיקרה זה, אך אפשר לסמוך על סיעות שינוי, שלי"ר ור"ץ, שיצביעו בשעת הצורך למען הקמת ממשלה של המערך, כדי למנוע ממשלה של הליכוד. ואפשר לסמוך על ר"ח שתצביע, בכל מיקרה, נגד קואליציה של הליכוד.

משוםכך, מי שדעתו אינה נוחה מן המערך, אך המקבל את הסיכמה "רק לא ליכוד", יכול לברור לעצמו את הרשימה הנוחה לו מבין אלה.

אין הברד של ממש בין שתי הרשימות הנחמדות, שינוי ור"ץ. הן דומות זו לזו כמו ילד-טוב וילד-רשע, ולילדה-טובה וילדה-רשע.

מי שדוגל בסיכמה של "רק לא ליכוד" אך אינו מסוגל להצביע בעד המערך, יכול במצפון שקט להצביע בעד אחת משתיים אלה.

הצרה של שתיהן היא שהן דומות לכינור בעל מיתר אחד ויחיד. קשה לנגן עליו סימפוניה שלמה.

איני רוצה לאמר דבר נגד עמדותיהן בעניינים של זכויות-האזרח והמלחמה בכפייה דתית. גם אילו רציתי לא הייתי יכול. כי שתי הסיעות לא אמרו בכנסת התשיעית אף מילה אחת על נושאים אלה שלא נאמרה בכנסת הששית עלידי סיעת העולם הזה — כוח חדש. מבחינה מסוימת, הן ירשו את מקומה של סיעת בנושא זה.

זהו נושא חשוב. אך הוא רחוק מלהיות הנושא החשוב ביותר בחיינו. גורל המדינה הזאת, וגורל כל אחד מתושביה, ייקבע בהכרעות של מלחמה-ושלום ובהכרעות של חברה-וכלכלה.

ככל הנושאים האלה אין לשתי הרשימות מה לאמר. גרוע מזה: הן מקפידות מאוד שלא לאמר דבר — שהרי כל אמירה משמעותית תרגזו משהו.

הקו המנחה של שינוי ור"ץ כאחת הוא להיות "נחמדים" בכל מחיר. לא לעורר עניין השנוי במחלוקת בציבור-היעד שלהן, לא להגיד לעולם דבר שאינו פופולרי, לקפוץ על כל עניין שהפופולריות שלו מובטחת, אם כי חולפת. אותי אין רשימה כזאת יכולה לספק.

אם מנון רובינשטיין הוא דמות פוליטית סימפטית, יש להזכיר לזכותו כי סירב לקבל מינוי של שר, כשהדבר הוצע לו — דבר נדיר בימינו.

אולם רובינשטיין אינו יכול להתנער מהפרשה העגומה של ד"ש. הוא היה אחד ממקימיה וממנהיגיה, והנסיין להטיל את כל האחריות על יגאל ידין האומלל אינו נאה. ד"ש לא התמוטטה, ולא הפכה מוקד של שחיתות וסיאוב, מפני שפלוני סרח. ד"ש קרה מה שמובנה היה זקרות, מפני שהייתה בנוייה מזכות-חיה על "ג'מיק" על הונאה.

היא השמיעה כמה עקרונות חסרי-משמעות, תוך התעלמות גמורה מן הבעיות הגורליות של המדינה והחברה. היה זה טכסיס מחוכם אך מכוער, שנועד למשוך ציבור גדול שלא היה בו הסכמה על כל נושא חשוב. לצערי אין לאמר כי שינוי למדה לקח ופנתה עורף לשיטה אומללה זו. להיפך, היא ממשיכה בה. היא מתעלמת כיום מן הבעיות היסודיות, כשם שהתעלמה מהן אז. אין היא מזדה ואין היא עוזבת. מסופקני אם תרוחם.

שדמית אלוני היא אשה פיקחית ועקשנית, שמש המליפה אחת לארבע שנים את כוכבי-הלכת שלה. במאבקים לזכויות האזרח ובכפייה הדתית היא עיקנית (המשך בעמוד 41)

המערך הוא יריבו של הליכוד. זוהי מערכת הגדולה. לעיתים נדמה שזוהי גם מערכת היחידה.

תוך חודשים מעטים הצליח המערך לאבד את היתרון העצום שהיה לו לעומת הליכוד. יש לכך כמה סיבות, ולא כולן תלויות במערך. אך שתי סיבות חשובות גוברות ממצבו של המערך עצמו: אין לו מנהיג שיתחרה בבגין, ואין לו פיתרונות שיהיו אלטרנטיבה לדרך הליכוד.

בכל שמתקדמת מערכת-הבחירות, כן מתגברת דמותו של שימקון פרס, מבלי שתתענק דמותו של מישהו אחר בצמרת המערך. למערך יש הרבה אנשים מיומנים. אבל אין לו מנהיגות. זה הוכח בכל מהלכי המערכה: העימות פרס-רבין.

רק לא ליכוד — אבל...

פרשת יעקוב לווינסון, ושאר השערים העצמיים שהכניס המערך לעצמו.

אשר לפיתרונות המערך לבעיות המדינה והחברה — פשוט אין. שום תיפוסכ ציבועית ויקרה של תעמולה לא יכלה להעלים עובדה פשוטה זו. ה"אופציה הירדנית" מתה בשקט עוד בראשית המערכה. שום דבר לא בא במקומה. המערך נכנס למלכודת-העכברים של "הקונסנזוס הלאומי", על "ארבעת הלאומים" של הליכוד. בשטח החברתי והכלכלי באו סיסמות נבובות במקומן של הצעות מעשיות.

כימקם ברע האחרון נטל המערך סוף-סוף את היוזמה לדיון בהניפו את דגל המאבק בכירוונות ובפאשיזם. יתכן שזה יעזור לו. אך האם זה יכול לבוא במקום מנהיגות ותוכן?

ב ימים אלה נולדה הסיכמה "רק לא ליכוד". מכיוון שהיא מנוסחת בסלאנג, אין משמעותה מדויקת. אפשר להבין אותה בשתי צורות שונות. "רק לא ליכוד" — ושום דבר אחר אינו חשוב. או: "רק לא הליכוד" — כנקודת-מוצא לבחור המבקש לברר לו את הרשימה הרצויה לו בקרב מיגון הכוחות האנטי-ליכודיים.

מי שדוגל במשמעות הראשונה, מי שסבור כי הדבר החשוב היחיד הוא שהליכוד לא יישאר בשילטון, יבדל להצביע בעד המערך. אך גם הוא צריך לחשוב פעמיים.

לפני ארבע שנים נבחר משה דיין ברשימת המערך, ועבר למחרת-היום למחנהו של בגין. האם אנשי-המערך ברשימה הנוכחית מחסונים מפני פיתוי כזה? והאם יש

ה בחירות נכנסו לשלב האחרון. מתקרב הרגע שבו תצטרך להחליט סופית.

זהו הרגע — רגע אחד כארבע שנים — שבו אתה אחראי אישית לגורל המדינה.

אינך רשאי להעביר אחריות זו לאיש. אתה יכול להקשיב לעצות. אך רק אתה יכול להחליט.

א יני בא ליעץ לך. אך אני מרשה לעצמי לשרטט לפניך קרימחשבה מסויים. אולי יעזור לך הדבר להבהיר את מחשבותיך שלך.

ערב מערכת-בחירות זו החלטתי שלא להציג את מועמדותי לכנסת העשירית. בבוא העת אגלה לך מה היו שיקולי לכך. עתה מאפשר לי הדבר לכתוב את אשר אני בא לכתוב, מבלי שניתן יהיה לחשוך בי שאני נושא את עיני אל כיסא בכנסת.

בשעה זו עומד לנגד עיני האינטרס של מדינת-ישראל, אל, החברה הישראלית והארץ הישראלית — כפי שהם נראים לי, לאור השקפת-העולם שלי.

אדם הרחוק מהשקפת-העולם זו ימצא רק עניין מועט בדבריי אלה, אם בכלל. אך מי שדעתו מתקרבת לדעתי, אולי יעזור לו הדברים בגיבוש החלטתו.

א ני יכול לאמר רק דבר אחד לטובת הליכוד: הוא פחות גרוע מאשר תנועת-התחייה.

אין זה דבר מבוטל. מנחם בגין חתם על חוזה-השלום עם מצריים, ואני מאמין לו שהוא יקיים את הפעמים הנוגעים להחזרת צפון-סיני וזה חשוב.

ביגל סיבה זו החליט, כנראה, הנשיא אנור אל-סאדאת להעניק את מלוא תמיכתו לבגין, כאשר הסכים לערוך עימו אסיפת-בחירות באופיה. היו לו לנשיא מצריים ספקות לגבי יכולתם של רצונם של ראשי המערך לבצע את הנסיגה מסיוני באופן חלק. אין ספק כזה לגבי בגין.

אחת התופעות הבולטות — והמחרירות — של מערכת-הבחירות זו היא הופעתן של חצי-תריסר רשימות קיקיוניות, שאפשר לכנותן "פאשיסטיות", מבלי להפריז.

לפחות אחת מהן, זו של "הרב" מאיר כהנא, יכולה גם להיקרא "נאצית" — שהרי היא דוגלת בגלוי ובפער מלא במצע שהוא העתק נאמן של מצע המפלגה הנאצית-נלסוציאליסטית הגרמנית בראשית שנות ה-30, בתוספת שיכתוב של חוקי-נירנברג.

יש משמעות לעצם הופעתם של קיקיונות אלה. אך לפחות תנועה אחת של הימין הפאשיסטי אינה קיקיונית. תנועת-התחייה היא גורם רציני, ושעות היא לזלזל בה. כהשוואה אליה, בגין הוא דמוקרטי, ליברל, שוחר-שלום.

אך בד תהיה כל אשליה לגבי מהותו של ניצחון הליכוד אם יצא: לא יהיה זה אותו הליכוד שעלה לשילטון ב-1977.

לפני איבע שנים, לא היתה הצבעה בעד הליכוד. היתה הצבעה נגד המערך.

הליכוד ידע זאת ועל כן לא היתה לו הרגשה של ביטחון. רבים מאנשי חששו שמה אין שילטונם אלא אפיוזיה חולפת כמעט קוריוז. לא היו לליכוד הכוחות המיומנים שהיו דרושים לאיש עמדות-המפתח במנגנון המדינה.

אם ניצח הליכוד הפעם תהיה זאת הצבעה מפורשת למענו למען מעשיו ולמען עמדותיו. למען ארץ-ישראל השלמה, ייחוד הגדה המערבית ורצועת-עזה. לאו מוחלט לשלום עם העולם הערבי ביכלל והעם הפלסטיני בפרט. הצבעה למען אידיאולוגיה לאומנית קנאית.

עמוס עוז אמר שתהיה זאת הפעם הצבעה בעד חרות נטה. זה נכון. כי כל שאר מרכיבי הליכוד התנווני והתפוררו. הליכוד היה ואיננו עוד. נשארה מיפלגת בגין.

ממשלה-חדשה של הליכוד תטאטא את שרידי קוד-מיה מכל המישרות החשובות במדינה. היא תשתלט על אמצעי-התיקשורת. השקפותיה סיגונוה ואנשיה יטביעו את חותמם על המדינה.

יש המאמינים כי שילטון זה יתדרדר תוך שנה-שנתיים אל התהום. המשק יתמוטט הבידוד הבינלאומי יגבר העימות הישראלי-ערבי יגיע לשיאו. יתכן שזה נכון. אך מצב כזה של משבר נפשי, חברתי וכדי כדי עוזד לשאת בקירבו לא רק סיכוי לתקומה לאומית וחברתית, אלא גם סכנה נוראה של מהפכה פאשיסטית.

מי שמתכוון להצביע בעד הליכוד — מוטב לו להרהר על כך היטב.

מי שמאמין כי המשך שילטונם של הליכוד הוא אסון למדינה יפנה, באופן טבעי, לעבר המערך.